

АҲАМИЯТИ СТРАТЕГИИ ТАШАББУСҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ТОҶИКИСТОН

Чи гунае, ки маълум аст, рӯзҳои 22-24 март соли ҷорӣ дар шаҳри Нью-Йорк ИМА Конфронси оби СММ баргузор гардид, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Подшоҳии Нидерланд мизбонони ин чорабинии сатҳи байналмилалӣ ба шумор мерафтанд.

Чорабинии мазкур ҳам барои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҳам барои ҷомеаи ҷаҳонӣ санаи муҳимми таърихӣ ба шумор меравад. Аввал ин, ки баъди гузашти 46 сол бори дуввум аст, ки конференсияи сатҳи баланди СММ оид ба масъалаи об баргузор гардид. Зеро бори якум Конференсияи СММ оид ба захираҳои об соли 1977 баргузор шуда буд ва то ин дам ҳеҷ як кишвар ба баргузорию чунин чорабинӣ тавачҷуҳ зоҳир намекард. Дуюм, ин ки чорабинии мазкурро Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷоя бо Подшоҳии Нидерланд мизбонӣ намуда, дар он ташаббуси панҷуми Тоҷикистон вобаста ба эълон намудани соли 2025 ҳамчун Соли байналмилалӣ ҳифзи пиряхҳо ва аз соли 2025 минбаъд ҳар сол таҷлил кардани рӯзи 21 март ҳамчун Рӯзи ҷаҳонии пиряхҳо ҳамовозӣ пайдо намуданд. Сеюм ин, ки баргузорию ин чорабинии муҳим дар доираи татбиқи даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор барои солҳои 2018-2028», ки бо ташаббуси Тоҷикистон эълон гардида буд, ташкил гардид.

Зимнан ёдовар шудан зарур аст, ки то ин дам вобаста ба масъалаҳои об ҷаҳор ташаббуси қаблии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби СММ пазируфта шуда буданд. Якум, эълон кардани соли 2003 – «Соли оби тоза»; дуюм, эълон намудани солҳои 2005-2015 даҳсолаи байналмилалӣ «Об барои ҳаёт»; сеюм, эълон намудани соли 2013 – «Соли байналмилалӣ ҳамкорӣ дар соҳаи об» ва чорум, эълон кардани солҳои 2018-2028 – соли байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор».

Таваҷҷуҳи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба масъалаҳои об агарчанде ба ҳимояи манфиатҳои миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва татбиқи ҳадафҳои стратегии давлату ҳукумат пурра мутобиқат намояд ҳам, инчунин аз сиёсати башардӯстонаи сарвари давлат шаҳодат медиҳад. Зеро дар натиҷаи тағйирёбии иқлим ва дигар таҳдиду хатарҳои глобалӣ ба мушкили нарасидани оби ошомиданӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон не, балки дар навбати аввал кишварҳои поёноб ва аз ҳама муҳим кишварҳои қораи Африқо ва Осиё рӯ ба рӯ мешаванд. Чигунае, ки Президенти кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон рӯзи 24 март соли 2023 дар шаҳри Нью-Йорк зимни мусоҳиба бо хабарнигори телевизиони СММ иброз доштанд, «вазъи захираҳои об дар Сайёра, махсусан оби тоза зери таъсири амиқи таҳдидҳои гуногун, аз ҷумла тағйирёбии иқлим, афзоиши аҳоли, тамоюли шаҳршиноӣ ва саноатикунонӣ сол то сол муташанниҷ гардида истодааст».

Яке аз сабабҳои асосии ба амал омадани тағйирёбии иқлим афзоиши бемайлони аҳолии қураи замин мебошад. Тибқи оморҳои СММ соли 1960 аҳолии қураи замин 3 млрд нафарро ташкил медод, соли 1974 – 4 млрд, соли 1987 – 5 млрд, соли 1999 – 6 млрд, соли 2011 – 7 млрд ва соли 2022 – 8 млрд нафар шудааст. Бо афзоиши аҳоли ҳиссаи маҳсулоти озуқаворӣ ва дигар маводи ниёзи мардум ба сари аҳоли чандин маротиба кам мегардад. Дар натиҷаи бештар шудани талабот ба маҳсулоти ниёзи мардум буридани ҷангалзорҳо, аз байн рафтани бешазорҳо, саноатикунонии босуръат, баҳусус ба вучуд омадани корхонаҳои азими саноатӣ, бештар шудани партовҳо ва газҳои гулхонаӣ ва ниҳоятан вайрон шудани экосистемаи ҷаҳонӣ рӯз то рӯз зиёд мешаванд. Тағйирёбии иқлим низ маҳз зери таъсири омилҳои номбаргардида ба амал омада истодааст. Тағйирёбии иқлим барои кишварҳо ва минтақаҳои гуногуни олам хавфу хатарҳои зиёдро ба вучуд оварда истодааст ва дар оянда низ агар нисбат ба пешгирии он чораҳои муассир андешида нашаванд, боз ҳам оқибатҳои

нохуб дошта метавонад. Чунончӣ, оташ гирифтани ҷангалҳо, обхезӣ, боришоти зиёд, омадани сел, туфон ва аз ҳама бадтар обшавии пиряхҳову наздик шудани хушксолиҳо инсониятро метавонанд ба мушкилиҳои ҷиддӣ мувоҷеҳ созанд.

Об ҳамчун сарчашмаи ҳаёт омили муҳимми густариши ҳамкориҳои байнидавлатию байналмилалӣ мебошад. Тавассути дипломатияи об муттаҳид намудани миллатҳо ва дастаҷамъона пешгирӣ намудани хавфу хатарҳо имконпазир аст. Аммо норасоии захираҳои об метавонад сарчашмаи пайдоиши низоъҳои гуногун гардад. Фалсафа ва мантиқи ташаббусҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистонро пешгирии низоъҳои оянда ташкил медиҳад. Дар солҳои 90-уми асри ХХ сиёсатшиноси амрикоӣ С.Хантингтон иброз намуда буд, ки сарчашмаи низоъҳои ояндаро бархӯрди тамаддунҳо, аниқтараш бархӯрди фарҳангии намояндагони тамаддунҳои мухталиф ташкил медиҳанд. Аммо бо назардошти тағйирёбии иқлим ва хавфу хатарҳои аз он бароянда гуфтан мумкин аст, ки қисми азими низоъҳои ояндаро мубориза барои ба даст овардани захираҳои об ташкил медиҳанд.

Дар урфият мегуянд, ки ба қадри об ташнагон, ба қадри нон гуруснагон ва ба қадри саломатӣ беморон мерасанд. Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун кишвари сароб (зеро 60% обҳои Осиёи Марказӣ аз Тоҷикистон сарчашма мегиранд) аз об сер аст ва тибқи ин мақоли халқӣ мебоист ба қадри об нарасад. Аммо Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба тақдири ояндаи халқиятҳои дигар ва умуман тақдири ояндаи инсоният бетафовут буда наметавонад. Ташаббусҳои байналмилалии Тоҷикистон идомаи мантиқии тамаддунсозӣ ва тамаддунофарии миллати тоҷик мебошад. Яке аз донишмандони тоҷику форс Саъдии Шерозӣ ҳанӯз дар замони худ дар ин маврид гуфта буд: «Бани одам аъзои якдигаранд, Ки дар офараниш зи як ҷавҳаранд. Чу узве ба дард оварад рӯзгор, Дигар

узвҳоро намонад қарор». Боиси ифтихор аст, ки чунин навиштаҳои мондагори ниёгон дар даромадгоҳи СММ низ овозон карда шудаанд.

Дар таърихи инсоният доимо ду қувваи бо ҳам зид дар рақобату муқовимат ҳастанд. Яке қувваи бадӣ ва дигаре қувваи некӣ. Албатта таҷрибаи таърихӣ гувоҳи он аст, ки ҳама вақт ақл бар ҷаҳолат ва некӣ бар бадӣ ғолиб меояд. Мутаассифона, дар шароити ҳозира ҳастанд як зумра кишварҳое, ки барои фасл кардани ҷаҳон сиёсат меофаранд ва боз ҳастанд онҳое, ки барои васл намудан кӯшиш менамоянд. Ташаббусҳои байналмилалии Тоҷикистон ҳамчун идомаи анъанаҳои неки ниёгон барои муттаҳид намудани ҷомеаи ҷаҳонӣ дар муқобили таҳдиду хатарҳои нигаронида шудааст.

Бинобар ин, ташаббусҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масоили об ояндабинии стратегие мебошад, ки ҷомеаи ҷаҳониро аз пешомади нохуби ғоҷеаи экологӣ хушдор медиҳад. Агарчанде, ки ин ва дигар чорабиниҳое, ки бо ташаббуси Тоҷикистон рӯйи кор меоянд, барои ташаккули симои мароқангези давлату миллати тоҷикон аҳамияти бағоят муҳим дошта бошанд, дар ояндаи наздик имичи байналмилалии кишварро боз ҳам хубтару беҳтар мегардонанд. Дар сарғаҳи чунин иқдомҳои башардӯстона Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қарор доранд. Воқеан ҳам Пешвои муаззами миллат бо ташаббусҳои башардӯстона ва сиёсати оқилонаю дурандешонаи худ на танҳо миллати тоҷик ва Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар арсаи байналмилалӣ муаррифӣ кард, балки ҷиҳати татбиқи ҳадафҳои стратегии давлату ҳукумат ва расидан ба ормонҳои миллӣ шароити дохилию берунаро фароҳам овард. Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ифтихори мо тоҷикистониён мебошад.

Сафарализода Хучамурод,

мудири кафедраи равандҳои сиёсии ДМТ